کارشناسان محیط زیست لرستان خواستار مسدود شدن جاده‌ای شدند که مخربان را با آخرین سرعت به سمت نابودی منطقه حفاظت شده اشترانکوه سوق خواهد داد

دریاچه گهر؛ کارواش ماشین یا ثبت جهانی؟

ساخت پلاژ و کمپ تشریفاتی، توسط مدیرکل سابق محیط زیست لرستان برخلاف کنوانسیون رامسر است

نیلوفر منصوری
خبرنگار

مهر

هوای شترکوه و دشت تیان / مرا خوشتر آید زکل جهان... براستی زمانی که شاعر این شعر را سرود به زیبایی بهشت‌گونه زاگرس و اشترانکوه واقف بود. زاگرسی که گستره وسیعی از کوهستان در دل فلات ایران بوده و هست. هنوز هم قلل سر به فلک کشیده‌اش، راز و رمزهای اشتران را یدک می‌کشد. سرزمینی که پستی و بلندی‌اش روزگاری سهم غرش پلنگان و خرس‌های لرستانی بود، اما امروز سرشار از سکوت حیات وحش بی‌بدیلش است. چه زیبا بود سترگی بلوط‌هایی که سایه سار پرندگانی چون قوش و موش‌گیرک بود و امروز به سختی می‌توان صدای کبک و تیهویی را شنید یا سنجابی که پی بازیگوشی به‌دنبال دانه بلوطی جست و خیز کند و گهر زیبایش آن نگین درخشان و فیروزه‌ای که روزگاری سهم ماهیان زردپر و قزل و سیاه بود امروز تا تبدیل شدن به کارواش چند قدمی بیشتر فاصله ندارد.

سؤالی که نسل امروز می پرسد و نسل های آینده نیز قطعاً خواهند پرسید: چه شد که کمر همت بستیم به نابودی زاگرس؟ نگینش را زخمی و کدر کردیم؟ و روز به روز راه تخریبش را هموارتر و آسان‌تر و پیکرش را زخمی‌تر کردیم؟ نگین فیروزه‌ای که کم از پارک طبیعی ندارد، چرا باید تبدیل به یک پارک معمولی شود؟

■ عوامل تخریب اشترانکوه

نابودی زاگرس، اشترانکوه و دریاچه گهر، از جمله موضوعاتی است که فعالان محیط زیست لرستان را دلنگران کرده است. آنها هرازگاهی برای هشدار وضعیت نابسامان اشترانکوه از رسانه‌ها کمک می‌گیرند تا شاید بتوانند از فجایعی که این زیست بوم را تهدید می‌کند جلوگیری کنند. احسان پارسا از فعالان باسابقه محیط زیست لرستان که بر منطقه اشترانکوه و دریاچه گهر و وضعیت منطقه تسلط دارد، معتقد است که در صورت ادامه این روند، در سه، چهار دهه آینده منطقه اشترانکوه تخریب و دریاچه گهر به باتلاق تبدیل می‌شود؛ مگر آنکه مسئولان برای مقابله با این تهدیدها چاره‌ای بیندیشند.

نایب دبیر شورای هماهنگی تشکل‌های زیست محیطی لرستان، تهدیدات دریاچه گهر را به دو دسته انسانی و طبیعی تقسیم می‌کند و به روزنامه ایران می‌گوید که فرسایش و تخریب پوشش گیاهی و گونه‌های درختی در محیط اطراف دریاچه، رانش دشت ماسه‌ای در قسمت جنگل بالا و حرکت بستری از سراب دریاچه از تهدیدات طبیعی گهر محسوب می‌شود،اما عامل اصلی تهدید کننده دریاچه از نظر پارسا، تهدیدات انسانی است که بواسطه ناآگاهی و عدم اطلاع رسانی، سرعت تخریب محیط گهر را بالا برده است؛ حضور و اسکان بی‌ضابطه و خارج از کنترل گردشگران غیرمتعهد و غیرمتخصص و به شکل گروهی در دریاچه گهر در تخریب جنگل، مرتع و تشدید فرسایش خاک و افزایش رسوبات و آلودگی آب دریاچه مؤثر است. همچنین رشد شدید نیزارهای دریاچه بواسطه آلودگی‌های فراوان تحمیل شده نیز رو به افزایش است.

اما آنچه که خیلی چشمگیر است و به منطقه آسیب‌های فراوانی زده، ساخت و سازهای غیر قانونی است که در مسیر و در ساحل دریاچه گهر با وجود [منع مبتنی بر] کنوانسیون رامسر اتفاق افتاده؛ و عجیب تر این که ساخت پلاژ و کمپ تشریفاتی، توسط محیط زیست وقت و مدیرکل سابق محیط زیست صورت گرفته است. دریاچه گهر که به نگین اشترانکوه معروف است، در میان رشته کوه اشترانکوه و منطقه حفاظت شده اشترانکوه استان لرستان، بین بخش زَز و ماهرو الیگودرز و بخش مرکزی دورود واقع شده است.

■ کابوس جاده‌سازی به دریاچه «گهر»

روزگاری به سختی و مشقت باید کوه‌ها را یکی پس از دیگری طی می‌کردیم و در آفتاب سوزان تابستان به دریاچه گهر می‌رسیدیم ،ولی اکنون با خودرو در عرض کمتر از یک ساعت براحتی می‌توان به نگین فیروزه‌ای رسید؛مسأله‌ای که از نظر کارشناسان زیست‌محیطی تجاوز آشکار به محیط زیست و برخلاف معیارهای زیست محیطی است. جاده دسترسی به دریاچه گهر که به جاده مور زرین - تاپله مشهور است، حدود ۲۰ سال پیش به بهانه تسهیل دسترسی و عبور و مرور عشایر و به‌صورت شبانه احداث شد؛ جاده‌ای که از سمت الیگودرز آغاز شده و تا مرز اشترانکوه و دره دزدان، امتداد دارد، درست در دل منطقه حفاظت شده اشترانکوه. به عقیده نایب دبیر شورای هماهنگی تشکل‌های زیست محیطی لرستان، ساخت این جاده از اهداف افرادی است که اعمال نفوذ زیادی دارند و بواسطه همین اعمال نفوذها و اعمال نظرها، از جنبه حفاظتی خارج شده است.

■ حوزه استحفاظی گهر مربوط به الیگودرز است

نماینده مردم دورود در مجلس شورای اسلامی معتقد است که جاده مورزرین ـ تاپله، در حوزه استحفاظی شهرستان دورود نیست و مسئولان الیگودرز باید در این زمینه پاسخگو باشند. به گفته دکتر حسین گودرزی، جاده‌ای که در منطقه دورود وجود دارد طبق قواعد محیط زیستی سال‌ها پیش بنا شده و از مسیر زون حفاظت شده، جاده‌ای وجود ندارد و تردد بعد از آن به‌صورت پیاده روی است.

■ جاده‌ای ساخته نمی‌شود!

مدیرکل حفاظت محیط زیست لرستان در گفت‌وگو با «ایران»، درخصوص اخبار شنیده شده از شروع مجدد جاده‌سازی در جاده مور زرین به دریاچه گهر می‌گوید: با جاده سازی در منطقه گهر مخالف هستیم و در دوره فعالیت من، در اداره کل حفاظت محیط زیست لرستان، بر اساس قانون اجازه چنین فعالیتی را نخواهیم داد.

علی سالاروند می‌افزاید: اداره امور عشایر برای ساخت حمام صحرایی، قصد فعالیت در منطقه حفاظت شده را داشتند که پس از استعلام و بررسی‌ها، مشخص شد که به‌دلیل قرار گرفتن در منطقه حفاظت شده و مرز آن امکان ساخت و ساز وجود ندارد، لذا به‌صورت کتبی اعلام کردیم و از فعالیت آنها جلوگیری به عمل آمد و مقرر شده در مناطق دیگری در خارج منطقه حفاظت‌شده این خدمت به عشایر انجام شود.

■ به اسم عشایر به کام گردشگری

نماینده شورای هماهنگی تشکل‌های زیست محیطی استان لرستان در کارگروه توسعه پایدار استانداری لرستان نیز در گفت‌وگو با روزنامه ایران می‌گوید: جاده غیر قانونی مورزرین ـ تاپله که در سال‌های گذشته به‌دلیل درخواست نمایندگان الیگودرز احداث شد، نه روستایی را به روستایی و نه روستایی را به شهری، متصل می‌کند. عشایر برای ما مهم هستند، اما اگر قرار باشد هرجا سیاه چادری باشد و جاده کشی کنند باید اراضی جنگلی و مرتعی و کل ایران را به‌صورت شطرنجی جاده‌کشی کرد.

■ شانس جهانی شدن گهر رنگ می‌بازد

حمید کاویانی که نزدیک به ۲۰ سال در حوزه محیط زیست و گردشگری فعالیت می‌کند، می‌گوید: ثبت جهانی هر اثر تاریخی و پدیده طبیعی، ضمن فراهم شدن حفاظت‌های بین‌المللی از این آثار و پدیده‌های ارزشمند، می‌تواند موجب رونق اقتصادی یک استان و یک کشور شوند. ایشان که با همکاری شورای هماهنگی انجمن‌های زیست محیطی لرستان چند سالی است پیگیر ثبت جهانی دریاچه گهر است، می‌گوید: براساس نظر کارشناسان و مسئول انجمن دوستی ایران و یونسکو، اگر این روند تخریب در منطقه گهر ادامه داشته باشد امکان ثبت جهانی بسیار ضعیف خواهد شد. متأسفانه سازمان‌های ذیربط بدون توجه به این مباحث و حتی قوانین و مقررات زیست‌محیطی، هر اقدامی را خودسرانه انجام می‌دهند.

■ انسداد و نظارت جاده مورزرین به دریاچه گهر

دبیر شورای هماهنگی تشکل‌های محیط زیست و منابع طبیعی لرستان، نیز ساخت این جاده را یک تخلف بزرگ می‌داند: براساس نقشه محیط زیست این جاده که حدود ۲۱ کیلومتر است، تقریباً ۱۸ کیلومتر آن وارد منطقه حفاظت شده اشترانکوه شده است که بر اساس قوانین سازمان محیط زیست کاملاً غیرقانونی است.

رضا اسدی به ارزش بالای اکولوژیک منطقه اشاره می‌کند و می‌افزاید: تخریبی که به دریاچه گهر تحمیل شده، شکار بی‌رویه، از بین بردن علوفه‌هایی که دارای ژنتیک خاص منطقه هستند، همگی خسارت‌های جبران‌ناپذیری است که امکان بازگشت ندارد و این غفلت و سهل‌انگاری توسط مسئولان محیط زیست در دوره‌های گذشته صورت گرفته است و متأسفانه در دوره حاضر، نیز تاکنون هیچ برنامه‌ای برای حفاظت و کنترل منطقه دیده نمی‌شود. وی با بیان اینکه مطالبه مهم فعالان و تشکل‌های زیست محیطی و طبیعت دوستان، تخریب جاده مذکور است، می‌افزاید: سازمان محیط زیست با ایجاد پاسگاه محیطبانی در این مسیر، باید این جاده را کنترل و حتی مسدود کند.

■ ما نگران مرگ دریاچه گهر هستیم

به گفته کارشناسان و فعالان، توان طبیعت‌گردی در منطقه دریاچه گهر سالانه تنها یک هزار و ۵۰۰ نفر است، درحالی که این منطقه طی فصل گردشگری میزبان بیش از ۷۰ هزار گردشگر است و حدود ۸۰ درصد گردشگر با خودرو تا حوالی دریاچه تردد می‌کنند و به نوعی این منطقه به پارک معمولی تبدیل شده است. همچنین کارشناسان می‌گویند که در ۱۰۴ هزار هکتار منطقه، تنها ۱۰ نیرو برای حفاظت وجود دارند و همین امر مدیریت این منطقه را با دشواری‌هایی مواجه کرده است.در همین زمینه تلاش خبرنگار «ایران» برای گفت‌وگو با رضا اقتدار، مدیرکل دفتر زیستگاه‌ها و امور مناطق سازمان محیط‌زیست، حسن اکبری سرپرست معاونت محیط زیست طبیعی و تنوع زیستی و دکتر بالی معاون دفتر زیستگاه‌ها بی‌نتیجه مانده است.

گزارش

آموزش مردم محلی، از قطع درختان جلوگیری می کند

حال ناخوش بلوط های زاگرس!

زیست بوم: جنگل‌های زاگرس با ۶ میلیون هکتار مساحت در ۱۱استان فارس، لرستان، خوزستان، آذربایجان غربی، کرمانشاه، ایلام، چهارمحال و بختیاری و کهگیلویه و بویراحمد و... گسترده شده است. این جنگل های بلوط که ۴۰ درصد جنگل‌های ایران را تشکیل داده و از منابع ارزشمند طبیعی در مناطق غرب جنوب غربی کشور به حساب می آید، در شرایط کنونی حال و روز خوبی نداشته و معیشت بیش از ۵۰ درصد مردم این مناطق را با خطرات عدیده‌ای مواجه کرده است. متأسفانه قطع درختان در جنگل‌های زاگرس موضوعی تازه نبوده و مربوط به امروز و فردا هم نیست.

«نقی شعبانیان» معاونت امور جنگل در سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری، منکر قطع درختان زاگرسی نشده و می گوید: بخشی از این رخداد تلخ توسط خود مردم منطقه و بخشی دیگر نیز توسط سودجویانی که حتی ممکن است دغدغه امرار معاش نداشته باشند، صورت می گیرد.

■ قطع درختان زاگرسی

او می‌گوید: قطع درختانی که توسط مردم محلی صورت می‌گیرد به خاطر مشکلات اقتصادی و اجتماعی منطقه است. مثلاً برای گرفتن زغال و سوزاندن آن، تصمیم به قطع درختان می‌گیرند؛ باید برای معیشت مردم فکری کرد تا علاوه بر کمک به آنها، از قطع درختان نیز جلوگیری کنیم. مثلاً تبدیل دامداری سنتی به دامداری نیمه صنعتی می‌تواند بخشی از این مشکلات را حل کند. همچنین همراه با برنامه‌ریزی با دستگاه‌های مختلف برای بالا رفتن سطح درآمد مردم می‌توانیم شاهد این باشیم که مشکلات معیشتی، باعث قطع درختان نشود.او با اشاره به این که بحث قاچاق چوب به خاطر گرانی چوب رخ می دهد، به مهر می گوید: چوب در حال حاضر بسیار گران است و متقاضی زیادی هم دارد به همین منظور حفاظت از آن نیز کار سختی است. ما باید قیمت چوب را در کشور متعادل کنیم. در این رابطه سازمان منابع طبیعی در حال برنامه‌ریزی است تا ضمن توسعه زراعت چوب در کشور برای واردات چوب و همچنین زراعت چوب در کشورهای همسایه مثل روسیه نیز برنامه‌ریزی کنیم. امیدواریم با این برنامه‌ها بتوانیم قیمت چوب را در کشور کنترل کنیم تا قطع درختان به وسیله افراد سودجو را نیز کاهش دهیم.

■ نجات بلوط‌ها با اقدامات زیربنایی

البته مشکلات اقتصادی و اجتماعی مردم در مناطق زاگرسی باعث می‌شود که بسیاری از برنامه‌ها به این راحتی‌ها پیاده سازی نشود. به طور مثال مردمی که امکانات گرمایی و درآمد کافی ندارند، در زمستان معمولاً برای گرم کردن خودشان به چوب نیاز دارند. از اینها نمی‌توان توقع داشت که دغدغه برای جنگل داشته باشند؛ اگر واقعاً دنبال تغییر هستیم و می‌خواهیم جنگل‌ها را حفظ کنیم، باید کارهای زیربنایی انجام دهیم و مشکلات و نیازهای اولیه و ابتدایی مردم مناطق جنگل نشین را حل کنیم. بنابراین باید علاوه بر اقدامات کوتاه‌مدت به دنبال برنامه‌ها و اهداف میان مدت و بلندمدت نیز باشیم. اما مشکلات جنگل‌های زاگرسی تنها به این مسائل ختم نمی شود چرا که سالانه شاهد آتش‌سوزی‌های بسیاری در این منطقه هستیم. خوشبختانه آمارها از چند سال گذشته تا به امروز یک روند کاهشی قابل توجهی را نشان می‌دهد و آمار آتش‌سوزی‌ها نیز کاهش یافته است. این اتفاق به دو دلیل می‌تواند باشد یکی اینکه امکانات و تجهیزات سازمان برای پایش و اطفای حریق نسبت به سال‌های گذشته بیشتر شده و دلیل دیگری که خیلی امیدوار کننده و مهم است، ارتقای سطح فرهنگ منابع طبیعی در بین مردم است.

■ ارتقای فرهنگ منابع طبیعی

باید درنظر داشت که حفظ منابع طبیعی کشور بدون توجه به ارتقای فرهنگ منابع طبیعی مردم امکان‌پذیر نیست. مقام معظم رهبری در سال ۱۳۷۸ در این باره جمله بسیار زیبایی دارند که می‌فرمایند: « فرهنگ منابع طبیعی باید به معارف عمومی تبدیل شود» و این جمله چقدر دقیق و مهم است ولی متأسفانه کم‌کاری‌هایی در این زمینه صورت گرفت. با این حال این اتفاق با تأخیر در حال جا افتادن است. در همین راستا، قطعاً آموزش مردم محلی در راستای ارتقای فرهنگ منابع طبیعی و دانش فنی برای حفظ منابع طبیعی بسیار مهم و مؤثر است. کشورهایی که به این موضوع توجه کردند امروز در حفظ منابع طبیعی با مشکلات کمتری روبه رو هستند. یکی از اقداماتی که سازمان منابع طبیعی در جهت ارتقای فرهنگ منابع طبیعی انجام داد، طرح «همیاران طبیعت» است که این کار در راستای مردمی سازی آموزش انجام شد. بیش از ۱۸۰ هزار نفر عضو طرح همیار طبیعت هستند که در زمینه‌های مختلف فرهنگی، آموزشی و اجرایی فعالیت دارند. مردم باید ارزش جنگل و درختان را بدانند. همین درختان بلوط زاگرس گاه بین ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ سال طول کشیده است تا به این شکل درآمده اند. اگر این دانش و آگاهی در عموم نباشد به راحتی آن درخت را قطع خواهند کرد. یا مثلاً نهالی که در شرایط سخت استقرار پیدا کرده به راحتی توسط مردم از بین می‌رود و اگر بدانند این نهال چقدر برای طبیعت مفید است، هرگز چنین کاری نخواهند کرد. اگر ما فرهنگ منابع طبیعی را ارتقا دهیم، گام بلندی در حفظ و نگهداری منابع طبیعی برداشته‌ایم.

خبر در خبر

ایرنا- «**علی سلاجقه**» رئیس سازمان حفاظت محیط زیست از راه‌اندازی مرکز ۲۴ساعته فوریت‌های طبیعت خبر داده و گفت: با توجه با اهمیت سرعت عمل در موضوعات محیط زیستی بویژه حیات وحش، جلوگیری از ورود وحوش به مناطق مسکونی و کشاورزی، مقابله با قاچاق و شکار غیرمجاز و نیز درمان بموقع حیات وحش، بزودی این مرکز راه‌اندازی می‌شود.

ایرنا- **حسن اکبری** معاون محیط زیست طبیعی و تنوع زیستی سازمان حفاظت محیط زیست گفت: در زمینه حفاظت از یوزپلنگ آسیایی بیشترین نگرانی ما جاده ترانزیت تهران - مشهد است که وزارت راه باید ورود کند.

مهر- «**مجتبی ذوالجودی**» معاون محیط زیست دریایی و تالاب‌های سازمان حفاظت محیط زیست گفت: توسعه پایدار و متوازن هرمنطقه درگرو رعایت مسائل زیست محیطی است.

ایسنا- «**غلامرضا ابدالی**» سرپرست دفتر حفاظت و مدیریت حیات وحش سازمان حفاظت محیط‌زیست، بر حفاظت از حیات وحش در زیستگاه‌های خود به‌عنوان هدف این سازمان تأکید کرد.

میراث آریا- «**ولی جهانی**» مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی گیلان گفت: همزمان با هفته دولت ۲۰ واحد اقامتگاه بومگردی در این استان به بهره‌برداری می‌رسد.

«گلیداغ»، دشت گل‌های آفتابگردان

نما

«گلیداغ» نام شهری کوچک در شمال شرقی‌ترین بخش استان گلستان است. شغل اصلی مردم این منطقه کشاورزی و دامپروری است. شرایط مناسب آب و هوایی منطقه گلیداغ بستر مناسبی برای کشت محصولات کشاورزی همچون هندوانه و آفتابگردان است که در فصل بهار و تابستان بسیاری از کشاورزان زمین‌های خود را به کاشت این محصولات اختصاص می‌دهند. گل‌های آفتابگردان در مرداد ماه کاملاً زرد شده و تصاویر بسیار زیبایی را در دشت‌ها و ارتفاعات این منطقه رقم می‌زند. مردم این منطقه از دانه‌های آفتابگردان جهت تهیه روغن خوراکی استفاده می کنند. روغن آفتابگردان به دلیل داشتن مقدار زیادی اسید چرب غیراشباع لینولئیک از مرغوبیت بالایی برخوردار بوده و کنجاله به دست آمده نیز بعد از روغن کشی به دلیل داشتن پروتئین بالا به عنوان مکمل در برنامه‌های غذایی طیور و دام مورد استفاده قرار می گیرد. آفتابگردان گیاهی یک ساله از خانواده گل ستاره‌ای‌ها است که تا حدود سه متر نیز رشد می کند.

